

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ เขต 6

Determinants Affecting the Rehabilitation Development of Prisoners in Prison District 6

ปิติพัฒน์ สีสมนธิธิ, ²ลธิพร เขาคูน, ³จิรเดช นาคพงษ์ และ ⁴สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา

¹ Pitipatna Srilomtanasithi, ²Sittiporn Kao-un ³Chiradet Nakpong and ⁴Somdej Sithiphongpitaya

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

²⁻⁴อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

¹Master's degree student, Political Science Program in Faculty of Humanities

and Social Sciences Chaopraya University

²⁻⁴Lecturer Political Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Chaopraya University

²Corresponding Author. E-mail: Sittiporn_ko@yahoo.com

Received March 31, 2025; Revised April 17, 2025; Accepted April 22, 2025

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจัยแวดล้อมและพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6, 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจัยแวดล้อมกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6 และ 3) สร้างสมการพยากรณ์สภาพปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6 การวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับบุคลากรเรือนจำเขต 6 จำนวน 270 คน จากประชากร 895 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟาทั้งฉบับเท่ากับ .744 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยของพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจัยแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัยของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) การพัฒนาพฤตินิสัยอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) สภาพปัจจัยแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาพฤตินิสัย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.340 – 0.766 และ 4) สภาพปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง มีตัวแปร 3 ด้าน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และร่วมกันทำนายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังได้ร้อยละ 62.8 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า R Square = 62.8 ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .389 – .663 ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.509 –2.568 และค่า Durbin-Watson 1.257

คำสำคัญ : การพัฒนา; พฤตินิสัย; การกระทำความผิดซ้ำ

Abstract

The research objectives were to 1) study the environmental factors and behavior of prisoners in Prison Zone 6, 2) study the relationship between environmental factors and behavioral development of prisoners in Prison Zone 6, and 3) to predict the environmental factors that affect the behavioral development of prisoners in Prison Zone 6. The survey research used a questionnaire of 270 prisoners of Prison Zone 6 out of 895 people. The index of consistency was between 0.60–1.00 and the alpha coefficient of reliability was .744. The data analyzed through mean, SD, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results of the research found that 1) the environmental factors were at a high level, with the aspect of the need to participate in personnel behavioral development having the highest average value. 2) Behavioral development was at a high level, with education having the highest average value. 3) Environmental factors had a positive relationship with behavioral development, with a correlation coefficient between 0.340 and 0.766. 4) Environmental factors that affected the development of prisoner behavioral with 3 variables that affected the development of prisoner behavioral and predicted the development behavioral of prisoner by 62.8 percent and had a statistical significance at the 0.05 level with R Square = 62.8, Tolerance between .389 – .663, VIF between 1.509 – 2.568 and Durbin-Watson 1.257

Keyword: Development; Behavioral; Recidivism

บทนำ

กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ดำเนินการตามมาตรการบังคับทางอาญาตามคำพิพากษา หรือมีคำสั่งในการจำกัดอิสรภาพของบุคคล ที่ไม่ขัดกับระเบียบกฎหมาย แนวนโยบายของรัฐ หลักแนวคิดอาชญาวิทยา หลักทัณฑ์วิทยา และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ การดำเนินการกิจด้านการควบคุมดูแลผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำกับดูแลด้านสวัสดิการ และการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง ผู้ถูกคุมขัง และบุคคลในการควบคุม หรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรม พัฒนาระบบ รูปแบบ มาตรการหลักเกณฑ์มาตรฐาน วิธีการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ต้องขังปรับทัศนคติในการพัฒนาดตนเอง ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และด้านศาสนา กลับตัวกลับใจเป็นพลเมืองดี ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษออกไป (กระทรวงยุติธรรม, 2566) ซึ่งการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้สามารถออกไปดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติ นั้น กรมราชทัณฑ์ได้นำแนวกฎเกณฑ์ขั้นต่ำมาตรฐานแห่งสหประชาชาติสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (กฎเนลสันแมนเดลา) ตามข้อกำหนด 98 ข้อ 1 การจัดให้มีงานในลักษณะที่ สนับสนุน หรือเพิ่มพูนความสามารถของผู้ต้องขังที่ จะหาเลี้ยงชีพได้อย่างสุจริตภายหลังได้รับการปล่อยตัว รวมทั้งภารกิจด้านพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ที่มุ่งเน้นแก้ไข

ปรับทัศนคติ เสริมสร้างศักยภาพและทักษะอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับออกไปประกอบอาชีพสุจริตไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ และยังได้มีการกำหนดทิศทางการบริหารงานในปีงบประมาณ พ.ศ.2564 (Quick Win 4 ด้าน) คือ 1) การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นมาตรฐาน 2) การแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ การพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยและโปร่งใส และ 4) การกลับคืนสู่สังคมและติดตามผู้พ้นโทษ โดยในปีงบประมาณ 2565 (Next Normal 5 ด้าน) คือ 1) การบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) 2) การแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ 3) คุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง 4) การใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล และ 5) การต่อต้านและป้องกันการทุจริต ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากล การปรับปรุงระบบทัณฑ์ปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีบท การสร้างความโปร่งใสโดยยึดหลักคุณธรรมและธรรมาภิบาล การสร้างขวัญกำลังใจบุคลากรเจ้าหน้าที่ และการส่งต่อผู้พ้นโทษและลดการกระทำผิดซ้ำ (กรมราชทัณฑ์, 2566)

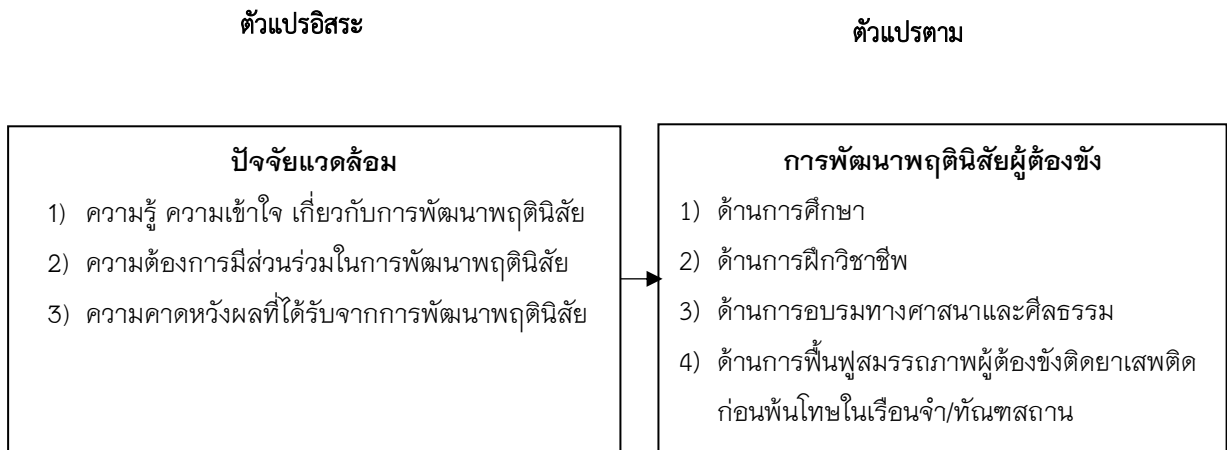
การดำเนินการแก้ไขปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังในเรือนจำเขต 6 ที่มีเรือนจำในการกำกับดูแลจำนวน 9 จังหวัด มีผู้ต้องขังรวมทั้งสิ้น 26,182 คน (กรมราชทัณฑ์, 2566) เพื่อการเข้ารับการพัฒนาพฤตินิสัยตามหลักสูตรพัฒนาพฤตินิสัยของสำนักพัฒนาพฤตินิสัย พ.ศ.2560 จึงเป็นการบูรณาการแผนนโยบาย แผนปฏิบัติราชการ ข้อเสนอแนะจากองค์กรสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักวิชาการ ญาติผู้ต้องขัง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสิทธิมนุษยชน หลักศีลธรรม การให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดให้กลับตัว กลับใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติในการพัฒนาตนเอง เพื่อเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตัวเองและครอบครัว ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเมื่อพ้นโทษออกไป รวมทั้งเป็นยกระดับการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เทียบเท่าหรือสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำมาตรฐานแห่งสหประชาชาติ สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (กฎเนลสัน แมนเดลา) ที่จะคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมและลดการกระทำผิดซ้ำ ผู้บริหารเรือนจำและหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจเกี่ยวข้องจึงควรจัดให้มีบริการด้านการศึกษา การฝึกอาชีพ และการทำงาน ตลอดจนความช่วยเหลือรูปแบบอื่นที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นต่อผู้ต้องขังแต่ละคน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจัยแวดล้อมและการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจัยแวดล้อมกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์สภาพปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ปัจจัยเกี่ยวกับการกระทำผิด ปัจจัยแวดล้อม และการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของสำนักพัฒนาพฤตินิสัย พ.ศ.2560 เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในเรือนจำเขต 6 จำนวน 9 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 895 คน โดยคำนวณสัดส่วนประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างตามขนาดเรือนจำ เขต 6 ทั้ง 9 แห่ง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน 270 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Krejcie and Morgan, 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎี ระเบียบกฎหมาย ประกาศกระทรวง ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย พฤตินิสัยผู้ต้องขัง และการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง คู่มือกรมราชทัณฑ์ที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้แล้ว มาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) สถานภาพทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) คำถามเกี่ยวกับแนวคิดปัจจัยเกี่ยวกับการกระทำความผิด และ ปัจจัยแวดล้อม 3) คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง โดยมีผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.60 – 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.744

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจนครบ จำนวน 270 ชุด นำมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจัยแวดล้อมผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) ประกอบด้วย 1) ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) โดยเฉพาะด้านการติดตามประเมินผล และนำข้อคิดเห็นต่างๆ ไปทำการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การฝึกอาชีพ ศาสนาและศีลธรรมให้ดียิ่งขึ้น 2) ความคาดหวังผลที่ได้รับจากการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เรือนจำมุ่งเน้นการจัดอบรมและพัฒนาทักษะฝีมือเฉพาะด้าน เพื่อยกระดับวิชาชีพผู้ต้องขังให้มีความรู้ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถกลับไปประกอบอาชีพสุจริตและใช้ชีวิตได้ตามปกติเช่นคนทั่วไป และ 3) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เรือนจำมีกระบวนการการคัดกรองผู้ต้องขังทุกคน เพื่อเข้ารับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่เหมาะสม และผู้ต้องขังทุกคนสามารถเข้ารับการแก้ไข และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทิศทางที่ดีได้

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) ประกอบด้วย 1) ด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เรือนจำมีการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขังตั้งแต่ไม่รู้หนังสือจนสามารถศึกษาในชั้นอื่นๆ ทั้งสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาตามความต้องการของผู้ต้องขัง และจัดให้มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังสนใจและศึกษา เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านการอบรมทางศาสนาและศีลธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) โดยจัดให้มีการอบรมหลักคำสอนของศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีการจัดกิจกรรมทุกวันสำคัญทางศาสนา เช่น จัดอบรมจิตภาวนา นั่งสมาธิ ทำสาธารณประโยชน์ และจัดให้มีการอบรมกลุ่มเกลาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีสติและระงับอารมณ์ ไม่กระทำความผิดซ้ำ และ 3) ด้านการฝึกวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เรือนจำมีการฝึกทักษะการทำงานในสาขาอื่นๆ ที่ถนัดและสนใจ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ ช่างคอมพิวเตอร์ ช่างไฟฟ้าฯ สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเมื่อพ้นโทษ

3. ผลจากการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจัยแวดล้อมกับการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังเรือนจำ เขต 6 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระหว่างช่วง 0.340 – 0.766 โดยมีด้านความคาดหวังที่ได้รับจากการพัฒนาพฤติกรรม (x_3) กับด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรม (x_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากับ 0.766 ส่วนที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมา คือ ด้านการฝึกวิชาชีพ (Y_2) กับด้านการศึกษา (Y_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากับ 0.670 และด้านการอบรมทางศาสนาและศีลธรรม (Y_3) กับด้านการฝึกอาชีพ (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากับ 0.644 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01

4. ผลการวิเคราะห์การสร้างสมการถดถอยพยากรณ์สภาพปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความผันแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 มีจำนวน 3 ด้าน ได้ร้อยละ 62.8 ประกอบด้วย 1) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรม (x_1) 2) ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรม (x_2) และ 3) ความคาดหวังที่ได้รับจากการพัฒนาพฤติกรรม (x_3) ร่วมกันทำนายการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า R Square = 62.8 ค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .389 – .663 ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.509 – 2.568 และค่า Durbin-Watson 1.257

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจัยแวดล้อมผู้ต้องขังเรือนจำเขต 6 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (1) ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรม เรือนจำเขต 6 เปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรม มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ ไปทำการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สอดคล้องกับการวิจัยของ สถิต แก้วปัญญา และคณะ (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม เรือนจำกลางอุดรธานี ประเมินโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างเจ้าหน้าที่เรือนจำกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง เพื่อเลือกแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่ต้องการและติดตามประเมินผลการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตร (2) ด้านความคาดหวังผลที่ได้รับจากการพัฒนาพฤติกรรม เรือนจำเขต 6 มีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะฝีมือเฉพาะด้าน สามารถยกระดับวิชาชีพผู้ต้องขังมีงานทำ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีอาชีพสุจริตเมื่อพ้นโทษ สามารถกลับไปประกอบอาชีพสุจริตและใช้ชีวิตได้ตามปกติเช่นคนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำลอง มะโนวัง และนัชนารถ มะโนวัง (2566) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างทักษะวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงราย พบว่า การฝึกทักษะวิชาชีพช่วยเพิ่มโอกาสการหางาน และรักษางานหลังพ้นโทษ โดยให้ความสำคัญ

กับการเลือกสายการเรียนที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้ต้องขัง การพัฒนาทักษะเฉพาะทางควบคู่ไปกับการฝึกทักษะด้าน Soft Skills เช่นเดียวกับการศึกษาของ พรพนวดี คำไชยวงศ์ (2564) ศึกษาการแปลงเปลี่ยนพฤติกรรมและความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคม: จากนักโทษสู่นักกีฬาอาชีพ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลงเปลี่ยนพฤติกรรมและความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคม ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจทางสังคม คือ เป้าหมายในความสำเร็จ การเป็นที่ยอมรับ การเป็นแบบอย่าง และการได้รับโอกาส 2) แรงจูงใจในด้านเศรษฐกิจ คือ การมีรายได้ที่เพียงพอในการดูแลครอบครัวและใช้จ่ายส่วนตัว 3) แรงจูงใจจากตนเอง คือ การยอมรับตนเอง ความรู้สึกว่ามีคุณค่า และความกลัวที่ต้องกลับไปรับโทษหากกระทำผิดซ้ำ 4) สภาพแวดล้อมที่ดี คือ ครอบครัวและเพื่อน 5) การฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากในเรือนจำ คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในระหว่างการรับโทษ และ (3) ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย เรือนจำภาค 6 มีกระบวนการคัดกรองผู้ต้องขังทุกคนในการเข้ารับการพัฒนาพฤตินิสัยที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่เหมาะสม และตามความต้องการ ซึ่งผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยจำลอง มะโนวัง และวนัษวรรณ์ มะโนวัง (2566) พบว่า แนวทางในการประยุกต์กระบวนการเสริมสร้างทักษะวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำจะต้องพิจารณาจากศักยภาพและความสนใจของผู้ต้องขัง แล้วเลือกหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสม ตามความต้องการของผู้ต้องขัง

2. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำภาค 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1) ด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก เรือนจำมีการจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขังตั้งแต่ไม่รู้หนังสือจนสามารถศึกษาในชั้นอื่นๆ ทั้งสายสามัญศึกษาและสายอาชีวศึกษาตามความต้องการของผู้ต้องขัง และจัดให้มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังสนใจและศึกษา เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คิวเรต สุก่ออ่อน และ ชาติรี มหันตรัตน์ (2566) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการศึกษาทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา พบว่าการเปิดสอนในหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้ต้องขัง และการอบรมให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ควบคู่กับประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกได้รับรู้ว่าผู้ต้องขังได้รับการศึกษาในเรือนจำมากยิ่งขึ้น ขณะที่การศึกษาของชัชชัย นาสี และคณะ (2562) ศึกษาการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง ประกอบด้วย ปัจจัยด้านครูผู้สอนและหลักสูตร ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านสถานที่และอุปกรณ์ ปัจจัยด้านกฎระเบียบและการสนับสนุนของเรือนจำ และปัจจัยด้านระยะเวลาในการเรียนตามลำดับ 2) ด้านการอบรมทางศาสนาและศีลธรรม อยู่ในระดับมาก โดยจัดให้มีการอบรมหลักคำสอนของศาสนาที่ผู้ต้องขังนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีการจัดกิจกรรมทุกวันสำคัญทางศาสนา เช่น

จัดอบรมจิตภาวนา นั่งสมาธิ ทำสาธารณะประโยชน์ และจัดให้มีการอบรมกลุ่มเกลาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขัง มีสติและระงับอารมณ์ ไม่กระทำผิดซ้ำ สอดคล้องกับการวิจัยของ สถิต แก้วปัญญา และคณะ (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังคดียาเสพติดเรือนจำกลางอุดรธานี พบว่า การอบรม ทางศาสนาและศีลธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคม ต่อผู้พ้นโทษ ให้ยอมรับและเปิดโอกาสให้กลับคืนสู่สังคม รวมถึง มาตรการกำกับติดตามตรวจสอบ ประเมินผลงานการดำเนินงานพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังทุกระยะ เช่น การรายงานผลการพัฒนาจิตใจ ผู้ต้องขังประจำเดือน และ 3) ด้านการฝึกวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก เรือนจำมีการฝึกทักษะการทำงาน ในสาขาอื่นๆ ที่ถนัดและสนใจ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ ช่างคอมพิวเตอร์ ช่างไฟฟ้าฯ สามารถนำไป ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเมื่อพ้นโทษ สอดคล้องกับการวิจัยของ สมบูรณ์ สิงห์มณี และคณะ (2564) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงราย พบว่า การฝึกอบรม วิชาชีพระยะสั้น เช่น หลักสูตรด้านการเกษตร ช่างแกะสลัก ช่างกระจก การชงกาแฟ เป็นการสร้าง โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขัง ให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประกอบ อาชีพเมื่อพ้นโทษ และ นัฐพงษ์ พินทา และ ธนวิทย์ บุตรอุดม (2567) ศึกษา ความต้องการพัฒนา ผู้ต้องขังหญิงก่อนปล่อยเรือนจำจังหวัดบึงกาฬ พบว่า เรือนจำควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ทางอาชีพให้มีความหลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ทดลองปฏิบัติงานจริงเพื่อเพิ่ม ความเชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพนั้น ๆ ไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษ โดยที่ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

3. ผลจากการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจัยแวดล้อมกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระหว่างช่วง 0.340 – 0.766 โดยมีด้านความคาดหวังที่ได้รับจากการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง กับด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากับ 0.766 สอดคล้องกับการศึกษา ของ อนุชา ร่มพะยอม (2560) การพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ความต้องการ ความสำเร็จ และความต้องการการยอมรับนับถือ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.560 ด้านการฝึกวิชาชีพ กับด้านการศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.670 และด้านการ อบรมทางศาสนาและศีลธรรม กับด้านการฝึกอาชีพ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เท่ากับ 0.644 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วราพร องคะลอย และคณะ (2566) ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนนทบุรี พบว่า กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา กับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ ซึ่งประกอบด้วย ศิลปะ ดนตรี กีฬา อาชีพ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ

0.83 โดยที่อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเรือนจำ เขต 6 โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความผันแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 มีจำนวน 3 ด้าน ได้ร้อยละ 62.8 ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤตินิสัย (X_1) 2) ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤตินิสัย (X_2) และ 3) ความคาดหวังที่ได้รับจากการพัฒนาพฤตินิสัย (X_3) ร่วมกันทำนายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เรือนจำเขต 6 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมภพ ชัยน และคณะ (2568) ศึกษาปัจจัยความต้องการของมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเด็ดขาดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเรือนจำกลางนครพนม พบว่า ปัจจัยความต้องการของมนุษย์ด้านความต้องการความสำเร็จ ด้านความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย ด้านความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยและด้านความต้องการการยอมรับนับถือ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ได้ร้อยละ 54.90 และ การศึกษาของ อนุชา ร่มพะยอม (2560) พบว่า ความรู้ความเข้าใจ ความต้องการความสำเร็จ และ ความต้องการการยอมรับนับถือ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.560 ซึ่งสามารถทำนายการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังได้ร้อยละ 30.80

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในคดียาเสพติด ที่สอดคล้องกับรูปแบบการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Based Treatment and care; CBTx) ซึ่ง UNODC-WHO (2008) กำหนดหลักการรักษาผู้ติดยาแบบค่อยเป็นค่อยไปที่มีคุณภาพแก่ผู้ยากไร้ เป้าหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เสพติดกลับมาดำเนินชีวิตเป็นปกติ

2) ควรเปิดโอกาสให้เรือนจำมีการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาพฤตินิสัยที่หลากหลาย และเหมาะสมกับความต้องการของผู้ต้องขังแต่ละราย การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการกลับคืนสู่สังคม และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3) ควรเปิดโอกาสให้เรือนจำ มีโครงการให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษแล้ว โดยการสนับสนุนด้านการเงิน การงาน และการกลับคืนสู่สังคม เพื่อลดโอกาสในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

4) ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำให้เอื้อต่อการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง โดยการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและเหมาะสม และการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เช่น ปัจจัยด้านจิตวิทยา สังคม และวัฒนธรรม

2) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาพฤตินิสัยที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย จะช่วยให้ผู้ต้องขังมีโอกาสในการกลับตนเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้ต้องขัง สังคม และประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์. (2566). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของกรมราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <http://plan.correct.go.th/wp/?p=1757>.

กรมราชทัณฑ์. (2566). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สรุปรว ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_table.Php?date=2023-11-01&area=6&report=.

กระทรวงยุติธรรม. (2566). การคืนคนดีสู่สังคมกรมราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.moj.go.th/thainiyom/detail?id=8>.

จำลอง มะโนวัง และวันชกรณ์ มะโนวัง. (2566). กระบวนการเสริมสร้างทักษะวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงใหม่. นวพุทธศาสตร์, 2(1), 16-31.

- ชัชชัย นาลี, สัญญา เคนาภูมิ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). การจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5*. (น.787-799). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นัฐพงษ์ พินทา และ ธนวิทย์ บุตรอุดม. (2567). ความต้องการการพัฒนาผู้ต้องขังหญิงก่อนปล่อยเรือนจำจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 26(2), 341-354.
- พรรณวดี คำไขยวงศ์. (2564). การแปลงเปลี่ยนพฤติกรรมและความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคม: จากนักโทษสู่พนักงานอาชีพ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(2), 532-547.
- วราพร องคะลอย, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง และ บุญทัน ดอกโธสง. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนนทบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(2), 1-14.
- ทิวเรศ สุก่ออ่อน และ ธาตรี มหันตรัตน์. (2566). แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้านการศึกษา ทักษะสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 4(2), 191-203.
- สถิต แก้วปัญญา, ประจัญ กิ่งมิ่งแอ และ ไพศาล แนนอุดร. (2562). แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังคดียาเสพติดเรือนจำกลางอุดรธานี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(1), 79-93.
- สมบูรณ์ สิงห์มณี, ณรงค์ เจนใจ และ พระสมบัติ กตปุญโญ, ดร. (2564). การพัฒนาศักยภาพด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำกลางเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสาขาวิชาการพัฒนาลังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมภาพ ขยัน, สามารถ อัยกร และ ชชาติชัย อุดมกิจมงคล. (2568). ปัจจัยความต้องการของมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขังเด็ดขาดคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเรือนจำกลางนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 5(1), 346-361.

อนุชา ร่มพะยอม. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Krejcie, R. V., & D. W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.